

Aangespoeld in Tetterode

Tetterode Migrantenroute 7 & 8 juli 2018

De bezoeker tuimelt over een stapel schoenen de smalle gang in waar beeldend kunstenaar Oumar Mbengue Atakosso met een labeltje om zijn teen dood ligt te wezen. In de machinehal wordt je aangesproken door een Frans-sprekende Afrikaan die een uitdagende route aanbiedt. Moet je wel je naam op een formulier plaatsen. Er schijnt, volgens deze man, een machine te zijn die je overal naartoe kan brengen. Om de hoek bij de lift staat weer een donkere man, die je in keurig pak streng aankijkt: hier dat formulier! Mmm. In de lift speelt de animatiefilm *Sorry I am drowned*, gebaseerd op de afscheidsbrief die op een verdronken vluchteling is gevonden. Welkom bij Migratie Route Tetterode! Op de valreep ben ik gevraagd, op voorspraak van Bella Zurcher, om een stel vluchtelingen te regisseren in een soort, zoals Bella dat omschrijft, impressionistische – of zei ze nu impressieve? – opstelling. Ze zijn gidsen in een route door het mooie gebouw dat Tetterode is. Nies Medema en Vincent de Jong praten me donderdag 14 juni bij, nog drie weken te gaan. Volgt een merkwaardig hink-stap-sprong traject met veel meningen die over elkaar heen buitelen, tegenstrijdige informatie, diep gekoesterde wensen en verwachtingen waarvan ik me afvraag of ik die kan inlossen. Een ding bindt ons wel: het verlangen om je als inwoners van Amsterdam te verhouden tot die nieuwe Amsterdammers. Gevlucht en via allerlei ons voornamelijk onbekende avonturen hier beland. Nies Medema stuurt mij in hoog tempo filmpjes. Op een daarvan hoor ik Chris Keulemans beweren dat de stad groter wordt dankzij deze hier aangespoelde mensen. Hij heeft voor de organisatie van deze tweedaagse kunstmanifestatie een visiedocument geschreven dat ik goed kan volgen. Nog minder dan drie weken te gaan, ik heb nog geen vluchteling/gids gezien. Het is de bedoeling om de bezoeker in de buurt te brengen van het perspectief en de beleving van de nieuwe stadsbewoners, de *ongedocumenteerden*. Bij de tentoonstelling, die Oumar samen met vluchtelingen en kunstenaars aan het inrichten is, wordt voor de gelegenheid gedrukt geld in omloop gebracht – speelse verbinding met de letterzetterij en drukkerij Tetterode. De organisatie heeft de hand weten te leggen op een flinke partij in de Middellandse zee gebruikte zwemvesten. Ik denk meteen: hoe kom ik erachter dat een van de deelnemende vluchtelingen niet toevallig een reuze traumatische boottocht achter de rug heeft. Veel tijd om daarover na te denken is er niet. Het gebouw Tetterode – dat ik van lang geleden ken – is op zichzelf overigens een natte droom voor iedere op-locatie theatermaker. Fraaie gangen, ruige hoekjes en welke stadsbewoner heeft er nu zo'n industriële schoorsteen in zijn binnentuin staan? En dan hebben we het nog niet eens over die prachtige loopbruggen, op een waarvan we checkpoint nummer drie zullen laten plaatsvinden. En 'het schip', dat in de nok van het gebouw met zijn lumineuze uitzicht het sluitstuk zal vormen. Met Bella – die ik ken van mijn afstudeervoorstelling aan de Theaterschool, ergens vorige eeuw – zit ik boven op het bankje in het schip te delibereren over wat je mensen nu kunt laten meemaken, zonder al te ingewikkelde strapatsen. Ondertussen heb ik geen idee wat de andere onderdelen in het pand nu precies voorstellen en is iedereen al zo in beslag genomen door de realisatie ervan dat er nauwelijks tijd is om het daar met elkaar over te hebben. Oumar is boos omdat ik veel te laat kom opdagen op onze eerste afspraak – want bij de eerste sessie met de gidsen is iedereen laat en loopt alles anders en wil je uiteindelijk toch het hele pand door en o ja, de personen die niet op komen dagen,

doen die nu wel of niet mee? Ik merk onmiddellijk dat er een ontzettende druk zit op dit deel van het project. Verschillende opvattingen, manieren van praten, denken en wensen. Oumar is bezorgd om de vluchtelingen die gaan meedoen, dat zijn kwetsbare mensen, die juist niet moeten worden verleid tot dingen die ze niet willen of aankunnen – ‘en ze zullen geneigd zijn om op alles wat je vraagt ja te zeggen.’

Later zegt Bella in de binnentuin dat deze spanning eigenlijk ook is waar het project over gaat: hoe verhouden we ons tot deze mensen, gaan we niet over hun hoofden heen iets proberen te doen, iets van ze vinden of voor ze bedenken. Voorlopig is dat wel wat er dreigt te gebeuren, uiteraard met de beste bedoelingen.

Ik vind de eerste kennismaking met twee van de vier deelnemende vluchtelingen spannend en hoopgevend. We hangen samen boven een wereldkaart, bekijken elkaars route, die van mij doet er net zo toe als die van hen. We sluiten zo een gezamenlijk contract dat ons tijdelijk bindt. Het is een manier om je verhaal te ankeren, dat is nodig als je daarna anderen gaat gidsen en stevig tegemoet wilt kunnen treden, al is het met een theatraal, deels verzonnen verhaal.

Alle lijnen die we samen over de aardbol trekken, vormen een onzichtbaar netwerk dat ons samenbrengt in dit gebouw. Dit zijn de verhalen die we willen leren kennen, hoe ingewikkeld dat soms ook is en hoe onvoorstelbaar of erg ze misschien ook zijn. Daarom is die animatiefilm – *Sorry I am drowned* – in de lift zo goed: het is een gestileerde werkelijkheid, die een zekere rust en onontkoombaarheid heeft terwijl de esthetiek ervan maakt dat je het aankan. Maar diep vanbinnen willen we die werkelijkheid, die door de aanwezigheid van deze *aangespoelden* ook onze werkelijkheid is geworden, leren kennen.

De initiatiefnemers van deze manifestatie hebben ook die honger om zich met het lot van de vluchtelingen en de status-lozen te verbinden. Eigenlijk is het voor hen, laat ik ook voor mezelf spreken: voor ons, minstens zo belangrijk om door deze ‘tunnel van verlangen’ heen te gaan – met alle ongemakken van dien – als dat dat onoverkomelijk is voor onze dierbare gasten uit verre streken. Die kruipen eveneens door een tunnel met een dubbelzinnig soort verlangen; ze verlaten hun land van oorsprong en hopen op een nieuwe plek die hen enige houvast geeft.

De ruzies en het onbegrip die opduiken tussen ons allen, demonstreren het tegenovergestelde van die kwaliteit van vluchtelingen – overweg kunnen met onbegrijpelijke dingen die anders lopen dan jij zou willen en wat heb je trouwens te willen? – waarvan Vincent graag zou zien dat ik daar de aandacht op vestig. Geen zielige verhalen dus maar het demonstreren van bijzondere eigenschappen die deze nieuwe *global village* bewoners zich onderweg eigen hebben gemaakt.

Ondertussen beginnen de locaties op een haast poëtische wijze een keten te vormen. Veel dingen worden me door de deelnemende spelers zelf aangereikt. Dat reddingsvest – grappig hoe dat ding in elke taal weer een andere lading heeft (redden, leven, zwemmen) – staat voor dat waaraan je je vastklampt, wat – of wie – je er in moeilijke tijden doorheen sleept. Dat vragen we de deelnemers dan ook in die warme loopbrug op tweehoog. Begeleid door een berimbau spelende Braziliaanse man, die de bezoeker glimlachend en doortastend tegemoet treedt, mag je dat in één woord omschrijven. Later zie ik in de formulieren vaak ‘familie’ staan. De Braziliaan blaast hard op zijn fluit als je klaar bent of je niet aan de opdracht houdt.

In het schip, boven in het gebouw, spreekt een korte en kordate dame de mensen in het Farsi toe. Ze wijst naar de kaart-met-opdracht aan de muur: markeer met een stip je geboorteplek op de grote wereldkaart en trek dan een lijntje terug naar Amsterdam. Onze stad wordt op die kaart een grote, dikke inktvlek, het middelpunt van een lijnenspel dat heel veel verschillende oorden samenbrengt.

Alle vier de gidsen, die zich op een voorzichtige en soms onhandige manier, hun rol toe-eigenen in deze vier checkpoints-, of ook vier windstreken route, raken me en ik raak hen. Dat is de basis waarop je samen zo'n route construeert. Tijdens de voorbereidingen gaat er heel veel anders dan bedacht, dat wordt soms 'misgaan' genoemd. Het resulteert in deze twee dagen uiteindelijk in een aangename chaos van beelden en ontmoetingen. Er schuren allerlei verhalen langs elkaar. Ik zie de mensen die dit project twee jaar terug begonnen – Vincent, Oumar, Bella en Rens – met een vermoeide tronie, soms wat verdwaasd maar meestal content, rondlopen, zitten, spreken met deze en gene. We spoelen samen aan in een ruimte die ten minste op een niet sentimentele, soms confronterende en dan weer milde of suggestieve wijze, bijeenbrengt wat niet was bedacht maar wel gebeurt in deze wereld. En in deze stad, in dit gebouw samenkomt.

Bart

-met dank